

METODOLOGIJA PROGRAMIRANJA IN IZRAČUNAVANJA VREDNOSTI PROGRAMA

Večletna prizadevanja za ureditev sistema formiranja potrebnih sredstev za vzgojno-izobraževalno dejavnost še vedno niso rodila konkretnih rezultatov. Administrativno dodeljevanje sredstev na osnovi »razpoložljivih sredstev v komunih« je velika ovira za izboljšanje materialnega položaja šol. Tak način dodeljevanja sredstev je tudi močna ovira za razvoj samoupravljanja in nagrajevanja po delu. Da bi omogočili šolam konkreten pristop k realizaciji formiranja dohodka po novem sistemu, je Republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti za Slovenijo pripravil, v sporazumu z odgovornimi upravniimi faktorji v republikli, metodologijo programiranja in izračuna vrednosti programa dela. Osnovni namen tega je pomagati kolektivom v šolah, da na osnovi programiranja dela izračunajo potrebna sredstva za izvajanje programa ter na ta način formirajo svoj dohodek.

Formiranje sredstev na osnovi kategorizacije šol ali na osnovi realizacije v preteklem letu, povečano za določen procent, se je v praksi vedno izkazalo kot neustrezno potrebam šole. Zaradi tega smatramo, da je najbolj sprejemljiv način formiranja sredstev na osnovi programa dela.

Da bi zagotovili enotnejši način programiranja ter enotnejše vrednotenje tega dela, objavljamo »Metodologijo programiranja in izračunavanja vrednosti programa«.

PRIPOROČAMO VSEM VZGOJNO IZOBRAŽEVALNIM USTANOVAM, DA PRISTOPIJO K PROGRAMIRANJU IN IZRAČUNAVANJU POTREBNIH SREDSTEV ŽE ZA PRIHODNJE LETO NA OSNOVI TE METODOLOGIJE. Višina sredstev na osnovi programa pa mora biti določena z medsebojno pogodbo med šolo in ustanoviteljem.

Konkretno sprejemanje te metodologije preizkušamo že v osmih šolah v SRS, kjer tudi spremljamo celotni potek in realizacijo. Vendar menimo, da je spričo materialnega položaja, kakršen je v naših šolah, nujno potrebno, da se omenjene metode poslužijo vse šole.

(Osnutek vsebine pogodbe med šolo in ustanoviteljem bomo objavili v prihodnjih številki PD.)

polnjenje pedagoškega osebja
— delo pedagoškega osebja v strokovnih komisijah
— pomoč organizacijam učencev
— poklicno usmerjanje učencev
— športna tekmovanja učencev
— delo učencev v aktivih.

IV. Investicijska dejavnost

V to poglavje spada:

a) Opis in ovrednotenje celotne investicijske dejavnosti v šolske in pomožne zgradbe v prihodnjem šolskem letu. Zaradi kompleksnega obravnavanja se navedejo tudi iste investicije, ki se financirajo direktno iz sklada za izgradnjo šol (sklada za šolstvo) s tem, da se ločeno izkažejo. Opisati je treba predvidene vire investicijskih sredstev (lastna sredstva, sredstva sklada, kredit, amortizacija).

b) Pri predvidevanju investicij za opremo in učila je zaradi boljše argumentacije in smotne porabe sredstev navedi vso opremo po vrstah, učila pa tudi po predmetih, za katere je učilo potrebno (upoštevati brezplačne učbenike za učence). Prav tako je navedi vire financiranja (amortizacija oziroma investicijski sklad, namenska sredstva za modernizacijo pouka).

V. Strokovno izpopolnjevanje kadrov

Potrebno je opisati namen strokovnega izpopolnjevanja ter konkretizirati predvidene oblike in obseg po vrstah (seminarji, ekskurzije, predavanja) za pedagoško, administrativno in tehnično osebje. Program bo vseboval le to, kar je v programu izobraževanja predvideno za tekoče leto in je v skladu s pravilnikom o strokovnem izpopolnjevanju delavcev šole.

VI. Skrb za standard zaposlenih

V to poglavje spada opis vseh nalog in akcij, ki jih bo šola v tekočem letu opravila z namenom, da se izboljša individualni in kolektivni standard zaposlenih. Izpolnitev teh nalog zagotavlja normalne delovne pogoje zaposlenih (stanovanja, letovanja itd.). Zato šola v tem poglavju predvidi korištenje sklada skupne porabe.

VII. Program dela administrativnih, tehničnih in drugih delavcev

V tem poglavju ne gre za opis delovnih mest, ki je izvršen že v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov oziroma sistematizaciji delovnih mest, temveč za navedbo najvažnejših in konkretnih nalog teh delavcev v zvezi z izvajanjem postavljenega programa. To so naloge:

- socialnega delavca
- knjižničarja
- računovodje
- administracije
- hišnika in kurjača
- kuharic šolske kuhinje
- snajlik, kurirja itd.

predvidenih tovrstnih izdatkov za tekoče leto upoštevati dejanske potrebe posamezne šole zato, ker je šolstvo v skrbi za dvig kolektivnega standarda nasploh zaostajalo — nekatere šole bolj, druge manj.

VI. Amortizacija:

Amortizacija zgradb služi za nadomestitev dotrajanih šolskih zgradb. Obračunavali bi jo po dejanskih stopnjah od vrednosti zgradb (analogija iz gospodarstva). Sredstva amortizacije bi zbirali za področje celotnega sklada (oziroma občine) v skupnem fondu, nato pa uporabili za načrtni razvoj mreže osnovnih šol.

Amortizacijo učil in opreme je obračunati po dejanskih veljavnih stopnjah in služi za nadomestitev dotrajane opreme in učil. Sredstva se stekajo v amortizacijskem (investicijskem) fondu šole, s katerim šola namensko samostojno razpolaga.

B. Razširjena dejavnost šole

1) Za razširjeno dejavnost šole izračunamo maso osebnih dohodkov tako, da določimo pavšalne zneske osebnih dohodkov, ki jih posameznik prejme za opravljeno posebno nalogo (razen za dejavnost šolske kuhinje in otroškega varstva, ki se odvija po posebnem programu in jo tudi posebej ovrednotimo). Pri določanju pavšala za posamezne vrste nalog upoštevamo težo in obseg dela. Za vrednotenje opravljanja posebnih nalog bi bilo priporočljivo postaviti enotne normative za področje cele občine ali širšega območja.

V programu dela mora biti razširjena dejavnost specifična in tako za posamezne prosvetne delavce konkretizirana, da je možno natančno spremljanje in kontrola, ali so bile predvidene naloge dejansko opravljene. Za neopravljeno delo šola ne dobi sredstev, oziroma jih mora vrniti, če je to naknadno ugotovljeno.

2) Režijski stroški se pojavljajo samo pri nekaterih vrstah dopolnilne oziroma razširjene dejavnosti npr. pri organizaciji prireditvev. Zato je treba na osnovi programa na primer prireditvev za tekoče leto predvideti dejanske stroške, ki bodo z organizacijo prireditvev nastali.

3) Tudi funkcionalne stroške, ki nastajajo v zvezi z razširjeno dejavnostjo šole, izračunamo na osnovi programa dejavnosti. Predvideti moramo dejanske stroške.

Za dejavnost šolske kuhinje je izračunati posebej maso osebnih dohodkov zaposlenih v šolski kuhinji in neposredne materialne izdatke za hrano. Režijske stroške po vrstah je treba predvideti v stvarni višini, ki je odvisna od obsega dejavnosti šolske kuhinje.

Na podoben način je treba izračunati tudi stroške otroškega varstva. Višina posameznih vrst stroškov, ki z opravljanjem te dejavnosti nastajajo, je na šolah različna. Odvisna je od števila učencev v varstvu, od oblike dela z njimi in podobno.

Vsebina delovnega programa šole

Delovni program sestavi šola sama na osnovi veljavnega učnega načrta in norm o dopolnilnem vzgojno-izobraževalnem delu (osnovna dejavnost) ter na osnovi realno predvidenih potreb po razširjeni dejavnosti. Šola je osnovno dejavnost dolžna opravljati in jo mora zato ustanovitelj v celoti financirati. Ker so oblike in obseg tistega dela osnovne dejavnosti, ki presega okvire učnega načrta, odvisne od potreb in pogojev, se programi šol tavno v tem delu med seboj znatno razlikujejo. Zato, da je omejena možnost preobširno zasnovanih potreb po vzgojno-izobraževalnem delu in s tem po finančnih sredstvih, kot tudi zato, da ne bi prišlo do neopravičene omejevanja te dejavnosti, je primerno, da realnost programa šole oceni pristojna prosvetno-pedagoška služba.

I. Načela in smotri programa

V tem poglavju je opisati namen delovnega programa in kriteri so pogoji za njegovo izvajanje. Nadalje je treba določiti, kdo sestavi predlog programa, kateri organ ga sprejme, kdo ga izvaja in kdo spremlja njegovo izvajanje. V tem poglavju so tudi navedene posledice neizpolnjevanja obveznosti in programa za šolo in za posameznike (realizacija pogodbenega zneska samo do višine realizacije celotnega programa). Če sredstva ne zadostajo za realizacijo celotnega programa, mora šola v programu predvideti, katere naloge po vrstnem redu odpadejo. Pogodbeni partner je dolžan zagotoviti šoli tolikšna sredstva, da bodo ta zadostala za opravljanje njene osnovne dejavnosti — izpolnjevanje obveznosti do Ustavo določenih pravic prebivalstva do šolanja in zagotovitev sredstev za dvig standarda, ki je za to področje primerno. Časno zmanjšanje obsega programa je možno le na področju razširjene dejavnosti šole in investicijski izgradnji, deloma pa tudi pri predvidenih akcijah za strokovni napredek kolektiva.

II. Značaj in organizacija šole

V tem poglavju je opisati naslednje:

- vrsta šole in njen namen
- število učencev in oddelkov
- kadrovska zasedba (prosvetni delavci, upravni delavci, tehnično in pomožno osebje)
- pedagoško obveznost šole v urah
- površino šole v m²
- predvideno število učencev za varstvo
- organizacijo pouka v izmenah
- kombinirani pouk
- odnos med matično šolo in podružničnimi šolami.

III. Vzgojno-varstvene naloge

1) Osnovna dejavnost:

a) Delo po učnem načrtu:

Potrebno je predvideti, koliko učnih ur bodo v šolskem letu opravili prosvetni delavci v predvidenem številu oddelkov in po posameznih razredih. Izračunati je treba, koliko učnih ur bo opravljenih na delovnem mestu profesorja, predmetnega učitelja in učitelja, pri čemer je treba upoštevati normative o razmerjih med razrednim in predmetnim poukom (od 1. do 4. razreda razredni pouk), ne pa dejanske zasedbe delovnih mest na šoli.

Opomba: Gornje pravilo naj bi veljalo pri vrednotenju dela učnega osebja s strani sklada, pri nagrajevanju pa se upošteva kvaliteta opravljenega dela. Možna je trditvi, da delavec, ki nima ustrezne izobrazbe, dela ne more opraviti tako kvaliteto kot tisti, ki to izobrazbo imajo. Del sredstev za osebne dohodke, ki so bila zadržana zaradi neustrezne izobrazbe, se nameni kot stimu-

Oblike razširjene dejavnosti so na primer naslednje:

- hospitacije; njihov namen je pridobivanje izkušenj pedagoškega osebja ob delu dobrih strokovnih kadrov; istočasno služijo razredniku za uravnavanje celotnega učno-vzgojnega procesa v njegovem oddelku
- pomoč učiteljem na nižji stopnji z namenom doseči stalno strokovno izpopolnjevanje učiteljev za posamezne predmete
- nastopi; namen je zainteresirati učitelje za sodobnejše metode dela, prenašati pridobljene pozitivne izkušnje, poenotiti delo na šoli in podobno
- interne raziskovalne dejavnosti z namenom strokovnega izpopolnjevanja kadrov, kot na primer: skupinski pouk, stalna in intenzivna uporaba skic in filmov pri pouku fizike in kemije, spremljanje radijskih in televizijskih oddaj, snemanje in pravilno korištenje teh oddaj ter posredovanje izkušenj ostalim prosvetnim delavcem
- dodatne ekskurzije, ki z učnim načrtom niso predpisane; njihov namen je strokovno izpo-

Vrednotenje delovnega programa

(Izračun stroškov za izvajanje delovnega programa)

Posebej je treba ovrednotiti osnovno dejavnost od razširjene dejavnosti šole. Ta način omogoča ločeno spremljanje in kontrolo izvajanja obeh dejavnosti. Tako je tudi lažje ugotoviti, do kakšnega dela pogodbenega zneska je šola upravičena, kadar ni realizirala v celoti svojega programa.

Šola in sklad (kot predstavnik družbe) se lahko pogajata, kateri del dejavnosti (razen osnovne, ki je z Ustavo zagotovljena), ki je v programu šole predvidena, lahko odpade, ker družba zanjo ni zainteresirana — zato, ker nima sredstev ali iz kakšnega drugega razloga.

A. Osnovna dejavnost

I. Osební dohodki pedagoškega osebja:

Osnova za izračun sredstev za osebne dohodke je delovna ura. Dnevna delovna obveznost vseh zaposlenih je 7 ur (312 dni letno, vključno dopust, plačani prazniki, boleznine).

Potrebna sredstva za osebne dohodke redne delovne obveznosti izračuna šola tako, da ugotovi število delovnih ur po profilu pedagoškega osebja (profesor, predmetni učitelj, učitelj), ki jih je treba opraviti v prihodnjem šolskem letu v redni delovni obveznosti. Pri tem je upoštevati veljavne normative v razmerju med razrednim in predmetnim poukom in ne dejanske zasedbe delovnih mest. Dobljeno število delovnih ur je pomnožiti z zneskom, ki je po družbenih merilih priznan kot plačilo za eno uro dela posameznega profila pedagoškega kadra (osebni dohodek na eno uro dela mora biti enoten za šolstvo celotne občine, izračunan pa na osnovi analize osebnih dohodkov v gospodarstvu in drugih službah). Za delo v šolah, ki delajo v težjih delovnih pogojih, se tako izračunana masa sredstev za osebne dohodke poveča za določen odstotek.

42-urna delovna obveznost je vzeta kot osnova za izračun osebnih dohodkov zato, da se omogoči primerjava osebnih dohodkov z drugimi dejavnostmi, istočasno pa je z njo deloma mogoče ugotoviti kvaliteto dela, kar pride v poštev pri izdelavi kriterijev za individualno nagrajevanje.

Osební dohodke za dopolnilno dejavnost izračunamo tako, da ugotovimo, koliko ur posameznih vrst dopolnilne dejavnosti bo po programu opravljenih v celotnem šolskem letu. Ure nato pomnožimo s predvidenim povprečnim zneskom osebnega dohodka za eno uro dela.

II. Osební dohodki tehničnega in administrativnega ter vodstvenega osebja:

Število tehničnega in administrativnega osebja na šoli je odvisno od nekaterih elementov, ki jih je primerno uporabiti kot merilo za izračun osebnih dohodkov za tehnično in administrativno osebje. Ta merila so:

- določen znesek za šolo kot pravno osebo (šola mora imeti nekatere tehnične in administrativne uslužbenke, čim obstaja, in ne glede na število pedagoškega kadra, število učencev ali število oddelkov);
- določen procent na sredstva za osebne dohodke pedagoškega osebja;
- določen znesek na m² prostornine.

Znesek in procent po zgoraj navedenih merilih je treba določiti tako, da se ugotovijo dejanski osebni dohodki administrativnega in tehničnega kadra v vseh šolah v občini in se povprečje uporabi kot enoten normativ za vse šole.

III. Režijski stroški:

Režijski so tisti splošni stroški, ki nastajajo ob izvajanju pouka. Režijske stroške delimo po značaju na fiksne in proporcionalne.

Fiksne stroške izračuna šola po predvidenih dejanskih stroških za prihodnje leto zato, ker so za šolo stalni in niso odvisni od obsega dela. Med šolami pa so objektivno lahko zelo različni. Sredstva investicijskega vzdrževanja je treba vkalkulirati v stroške šole, če hočemo zagotoviti redno vzdrževanje osnovnih sredstev. Izračunavamo jih vsako leto po dejanskih potrebah šole glede na stanje zgradbe, učil, opreme in okolja (v procentih od vrednosti osnovnih sredstev). Sredstva dobi šola in z njimi samostojno razpolaga. Ta sredstva so namenska in morajo biti tako deklarirana v pravilniku o delitvi dohodka. Neizkoriščena sredstva prenese šola v naslednje leto, prihranke pri sredstvih investicijskega vzdrževanja pa v sklad skupne porabe (stimulacija za dobro gospodarjenje).

Proporcionalni stroški so odvisni od obsega dejavnosti šole in rastejo sorazmerno z obsegom dela. Zato je te mogoče vezati na obseg dela — program. Kot merilo uporabimo število oddelkov, število učencev in deloma kvadraturu prostorov.

IV. Funkcionalni stroški:

Funkcionalni stroški so tisti, ki nastajajo z izvajanjem pouka. Rastejo v glavnem sorazmerno z obsegom pouka. Odvisni so od obsega dejavnosti šole, predvsem

pa od števila pedagoških ur. Pri številu pedagoških ur so namreč močnejše zastopani višji razredi osnovnih šol, kjer se pri pouku uporablja več učil in je tako dražji. Zato je primerno v okviru občine izračunati pavšalni znesek, ki ga dobi vsaka šola kot pravna oseba, in znesek, ki ga dobi šola za vsako opravljeno pedagoško uro. Izjema so le izdatki za prevoz učencev, ki se izračunajo po dejanskih potrebah glede na število učencev — vozačev. Po dejanskih potrebah izračunamo tudi stroške za nabavo učbenikov za učence. Dokler so knjižnice in delavnice po šolah različno opremljene (posledica dosedanjega sistema financiranja), bo treba pri izračunu tovrstnih stroškov tudi to upoštevati.

V. Ostali stroški:

Sredstva za strokovno izobraževanje kadrov so odvisna od števila zaposlenih delavcev v šoli. Zato je osnova za njihov izračun masa osebnih dohodkov (določimo odstotek od te mase).

Sredstva za nabavo učil in opreme naj bi bila tolikšna, da bodo zadostala za modernizacijo pouka. Ker pa so šole z učili različno opremljene, bo višina sredstev odvisna od trenutne opremljenosti šole na pedagoško uro ali učenca (primerno bi bilo npr. vse šole v komuni ali širšem področju razdeliti po stopnji opremljenosti v tri grupe in bi dobila druga grupa šol npr. 15 % več sredstev kot prva, tretja pa 25 % več sredstev kot druga — za nabavo novih, modernjših učnih pripomočkov). Tempo naraščanja sredstev za modernizacijo in napredek pouka (tako imenovana razširjena reprodukcija v šolstvu) pa naj bi bil odvisen:

- varianta 1: od stopnje rasti narodnega dohodka;
- varianta 2: od stopnje rasti opremljenosti šol v minulih letih (s potrebno korekturo, ker je bila ta stopnja v preteklem obdobju priznana preizkusno);
- varianta 3: kombinacija prve in druge variante.

Zato, da bi materialni položaj šolstva vezali na gibanje gospodarstva in gibanje splošnega družbenega standarda, je treba ugotoviti, kakšna so bila v minulnem letu dosežena povprečna sredstva sklada skupne porabe v gospodarstvu na enega zaposlenega na področju občine. Tako izračunamo povprečje bi služilo kot orietacijski normativ, po katerem bi šola dobivala sredstva za dvig standarda zaposlenih. Razen tega pa bi bilo treba pri

Pregled stroškov po vrstah

- I. Osební dohodki
- II. Režijski stroški
- a) fiksni:
- DOZ
 - najemnina
 - članarina, prispevki
 - kurjava
 - vzdrževanje zgradb
 - vzdrževanje učil, opreme in okolja
 - anuitete
 - prevoz na delo
- b) proporcionalni:
- voda
 - odvoz smeti
 - elektrika
 - material za čiščenje
 - pisarniški material
 - stroški denarnega prometa
 - PTT stroški
- III. Funkcionalni stroški (izdatki za izvajanje pouka)
- potni in selitveni stroški
 - potrošni material za pouk
 - ekskurzije učencev
 - ekskurzije učnega osebja
 - material za mladinsko delo
 - knjižnica — mladinska
 - knjižnica — strokovna
 - revije in časopisi
 - pomoč učencem
 - pomoč organizacijam
 - nagrade učencem
 - organizacija prireditvev
 - prevozi učencev
 - nabava učbenikov za učence
- IV. Ostali stroški
- strokovno izobraževanje kadrov
 - stroški za nabavo učil
 - stroški dviga standarda zaposlenih
 - stroški šolske kuhinje
 - stroški otroškega varstva
- V. Amortizacija

O IZOBRAŽEVANJU UČITELJEV ZA OSNOVNO ŠOLO NA PEDAGOSKIH AKADEMIJAH

Odgovor na nekatere netočne trditve in zaključke v dnevnem tisku

Z letošnjim šolskim letom smo tudi v naši republiki prešli v celoti na nov sistem usposabljanja učiteljev za osnovno šolo na pedagoških akademijah. Medtem ko v Mariboru obstaja PA že tri leta, pa smo jo v Ljubljani osnovali šele letos, ko se je nov koncept izobraževanja učiteljev še bolj izpopolnil in v praksi utrdil. Bil je že resnično skrajni čas, da stopi tudi naša republika v korak z drugimi bratskimi republikami, ki so že dosti prej dvignile izobraževanje učiteljev na višjo raven. To ne velja edino za SR Srbijo, ki je prav tako kot mi prešla šele letos na novi način usposabljanja razrednih učiteljev. V Srbiji so prenosovali dosedanja učiteljska v PA za razredni pouk ločeno od višjih pedagoških šol, ki se naprej šolajo predmetne učitelje. Prav to, da se še vedno ločeno izobražujejo, učitelji za razredni pouk in predmetni učitelji (samo v Srbiji), se nam ne zdi dobra rešitev, ker na ta način še vedno nismo premagali dualizma v izobraževanju učnega kadra za enotno osnovno šolo.

Menim, da je vrednost enotnega sistema usposabljanja učiteljev za enotno osnovno šolo prav v tem, da dobe tako predmetni kakor razredni učitelji najprej splošno izobrazbo, nato pa po obsegu in globini enakovredno sociološko, pedagoško in psihološko izobrazbo v okviru skupnega študija na PA, čeprav po vsebini prilagojeno potrebam razrednega oziroma predmetnega pouka. Samo na ta način je mogoče zagotoviti neokrnjeno in zadovoljivo splošno izobrazbo predmetnih učiteljev in pedagoških ter psiholoških izobrazbo predmetnih učiteljev. Na ta način smo hkrati odpravili do sedaj precej pomanjkljivo splošno izobraževanje na učiteljskih, ker bo gimnazija oziroma gimnazija s pedagoško smerjo dajala resnično enako izobrazbo kandidatom za pedagoški poklic, kot jo prejemale drugi gimnazijci za ostale poklice. Na drugi strani pa bodo na PA dobili predmetni učitelji ustrezno sociološko, pedagoško in psihološko izobrazbo, ki je njim prav tako nujno potrebna za uspešno delo kot učiteljem za razredni pouk. V tem pogledu so bili sedaj absolventi višje pedagoške šole precej prikrajšani.

Predlog reforme izobraževanja učiteljev za osnovno šolo je bil temeljito pripravljen. Razen intenzivnega dela strokovnih komisij smo nov sistem usposabljanja učiteljev pretresli tudi na dveh širših posvetovanjih, ki jih je pripravila zveza pedagoških društev, kjer je sodeloval zelo velik krog pedagoških delavcev iz vse naše republike. Da nov koncept izobraževanja učiteljev za osnovno šolo ni nastajal za »zeleno miljo«, so pokazale tudi živahne in plodne razprave v dveh odborih

prosvetno-kulturnega zbora skupščine SRS.

Zato smo bili toliko bolj neprijetno prizadeti ob skeptičnih stališčih, ki jih je post festum izrazil tov. Ivan Zele najširši javnosti o novem načinu šolanja učiteljev za osnovno šolo na PA v Delu dne 29. septembra t. l. V tem članku je namreč tov. Zele v osnovi odklonil sodobni koncept izobraževanja učnega kadra za osnovno šolo, pri čemer zatrjuje, da le-ta »pomeni korak ali celo dva nazaj, zlasti glede pedagoškega izobraževanja«. V potrdilo svojega mnenja se pisec sklicuje čes, »da tako mislijo še mnogi prosvetni in drugi javni delavci, ki imajo opravka s šolstvom na perifernih in končno tudi na osrednjih slovenskih področjih«. Ne vem, na kakšni osnovi je pisec prišel do tako posplošenega in kategoričnega mnenja prosvetnih delavcev o novem izobraževanju učiteljev? Tudi zaradi tega ni mogoče iti mimo navedenega prispevka v Delu, ker je tov. Zele v zelo izkrivljeni in nepravilni luči prikazal širši javnosti prizadevanja za višjo raven izobraževanja učiteljev, kar je bil že v preteklosti velik ideal najbolj naprednih šolnikov na Slovenskem.

Takoj naj povem, da se ne mislim ustavljati ob tistih stališčih tov. Zeleta, ki so bila že dovolj kritično ovrednotena v odgovoru dr. Stanka Gogale in F. Jakopina v Delu, iz preprostega razloga, ker delim z njima v bistvu enake poglede. Pač pa želim konkretno odgovoriti še na nekatere netočne trditve in zaključke v omenjenem članku, na katere še ni bilo odgovora v tisku. Hkrati pa menim, da je itak prav, da o tako pomembni problematiki, kot je izobraževanje učnega kadra za osnovno šolo, malo širše spregovorimo.

IZHAJAMO PRI VREDNOTENJU NOVEGA NAČINA IZOBRAŽEVANJA UČITELJEV IZ DOSEDANJE PRAKSE

Menim, da zelo težko objektivno informiramo javnost o novem sistemu usposabljanja učiteljev, če ne izhajamo iz dosedanjega izobraževanja na učiteljskih in višjih pedagoških šolah. Odkrito moramo namreč priznati pomanjkljivosti srednješolskega načina šolanja učiteljev, ki izvirajo iz narave in možnosti takega sistema ne glede na čestokrat veliko prizadevanje profesorjev na nekaterih učiteljskih. Ne bo odveč, če hkrati tudi ugotovimo, da so konkretno mnoga naša učiteljska — zlasti pa na perifernih področjih — v kadrovskem in materialnem pogledu v zelo težkem položaju že vsa leta po vojni, kar brez dvoma negativno vpliva na kvaliteto njihovih absolventov. Znano je, da morajo učiteljska posredovati bodočim učiteljem za razredni pouk (mnogo jih poučuje tudi od 5 razreda dalje) — kolikor zmorejo — splošno izobrazbo, kakršno daje gimnazija, in hkrati tudi strokovna znanja za bodoči poklic. Menda ni skrivnost, da tega dejanskega splošni ni mogoče v praksi uspešno realizirati. Zato je zlasti splošno izobrazbo — deloma pa tudi strokovna pedagoška in psihološka — zelo pomanjkljiva in premalo poglobljena. To moramo priznati vsi, ki smo končali bodisi štiriinšestletno petletno učiteljsko, če smo samokritični.

Da bi izboljšali tako stanje, je bilo v zadnjih letih več dobronamernih poskusov v predmetnik in učni načrt. Kako čim bolj smotno in pravilno zagotoviti odnos med splošno in poklicno izobrazbo na učiteljskih, pa je še dalje ostalo nerešeno. Žal so bila ta prizadevanja bolj ali manj neuspešna, ker so rodila tri posledice: 1. število učnih predmetov je neprestano naraščalo; 2. posamezna predmetna področja oz. znanstvene discipline so bile obdelane zelo površno in fragmentarno in 3. dijake smo s šolskim delom močno preobremenili.

Vse to povzroča pri absolventih učiteljskega nezazelenega poteze v celotnem stilu njihovega dela in učenja, kar nemalo škoduje njihovim poznejši praksi. Če ob vsem tem, kar smo rekli, pomislimo še na uresničitev novih zahtev, ki jih postavlja reforma gimnazije v pogledu splošne izobrazbe, katere naj bi adekvatno sprejela v svoj učni program tudi učiteljska — potem vidimo, pred kakšnimi novimi nerešljivimi težavami bi se znašla.

Na drugi strani pa morajo biti razumljivo okrnjeni na učiteljskih tudi strokovni, poklicni predmeti. Samo pomislimo, koliko časa je mogoče resno posvetiti na primer etiki, didaktiki, nekaterim vrstam vzgojanja, mladinski in pedagoški psihologiji na učiteljski! Razen tega pa vemo, da dijaki prežgajajo (že v 3. letniku) pričnejo s pedagoškimi in psihološkimi predmeti, ko niso še

izobraževanju razrednih in predmetnih učiteljev za enotno šolo, kvalitete učnega kadra, materialne pogoje dela, oddaljenost od pomembnejših kulturnih središč, srednješolski sistem študija, prežgodnja izbira poklica in podobno.

Se mnogo bolj sporen in nerazumljiv pa je predlog pisca, da bi se tudi predmetni učitelji šolali na 6-letnih učiteljskih, češ da bi bilo to precej boljše. Ne vem, kako si pisec zamišlja realizacijo svojega predloga, ker na to vprašanje seveda ni odgovoril. Vsekakor bi to na sedanji stopnji razvoja osnovne šole pomenilo »več kot korak ali dva nazaj«. Zato sem sicer prepričan, da tov. Zele tega sploh ni resno mislil. Vendar bi se pa moral resneje zavedati, da je želel o zelo pomembnih stvareh informirati najširšo javnost.

Ko je pisec govoril o izobraževanju predmetnih učiteljev, je zaključil, da bodo dobivali na PA šibkejšo pedagoško izobrazbo zaradi dodatnega predmetnega izobraževanja kot doslej. Ali je res tako?

Ne morem si misliti, kako je mogoče pisati o tako immanentno odgovorni problematiki, kot je formiranje učnega kadra za osnovno šolo, ne da bi se prej vsaj malo seznanil s sedanjim predmetnikom na PA za predmetne učitelje. Namreč v resnici je prav nasprotno, kar trdi tov. Zele. Kot smo že rekli, bodo vsi predmetni učitelji dobili enak fond sociološke, pedagoške in psihološke izobrazbe kot razredni učitelji. Vzgojnoizobraževalno delo na srednji in zgornji stopnji osnovne šole ni zahtevno samo v strokovnem oziroma predmetnem pogledu, ampak prav tako tudi v pedagoškem.

Razumljivo je bilo do neke mere, da so bili pedagoški in psihološki predmeti na prejšnji višji pedagoški šoli okrnjeni (nekaterih pa sploh ni bilo), ker so sprva v glavnem prihajali na študij učitelji, ki so že prej dobili precejšen del pedagoške in psihološke izobrazbe. V mnogo težji situaciji pa so bili absolventi

discipline) večinoma dveh predmetnih skupin, katere bodo poučevali. Posvetovanja in razprave, ki so bile v ta namen organizirane, so skupno izoblikovale ustrezna razmerja med skupnim splošnim študijem (sociološki, pedagoški in psihološki predmeti) in posameznimi predmetnimi skupinami.

KAKŠNE SO DEJANSKE POTREBE PO UČNEM KADRU ZA OSNOVNE ŠOLE

Se enega vprašanja, ki ga je postavil tov. Zele, se moramo dotakniti, in sicer, kakšni so realni izgledi za dotok razrednih učiteljev v naslednjih letih. To moramo storiti tembolj, ker hkrati bomo v nekaterih časopisih »o presečku« razrednih učiteljev in o pomanjkanju le-teh! Kaj je res?

Iz analize stanja učnega kadra v SR Sloveniji, ki jo je izdelal republiški sekretariat za šolstvo, sledi:

— da primanjkuje v osnovnih šolah ca 1100 predmetnih učiteljev, da bi bil predmetni pouk strokovno ustrezno zaseden;

— da je največje pomanjkanje predmetnih učiteljev pri matematiki, nato pa sledijo slovenski jezik, glasbeni pouk, telesna vzgoja, tehnični pouk in tako naprej;

— da krijemo primanjkljaj predmetnih učiteljev z razrednimi učitelji, čeprav za pouk od 5. razreda naprej niso strokovno predmetno usposobljeni;

— da obstoji glede na potrebe razrednega pouka samega in število absolventov, ki jih dajejo vsako leto učiteljska, preseček razrednih učiteljev pri nas;

— da bodo sedanja učiteljska dala v naslednjih 4 letih, dokler bodo še obstajala, normalen dotok razrednih učiteljev; razen tega pa bo to število še letos za okrog 270 kandidatov večje, kot znašajo potrebe za razredni pouk, pri čemer so všteti tudi kadri za potrebe šolskega varstva;

— da se število učencev v prvih razredih osnovne šole znižuje in zato rahlo pada število oddelkov z razrednim poukom,

za učiteljstvo, poučevanje v težjih pogojih dela, nepravilno vrednotenje učiteljevega in sploh pedagoškega dela, slabša opremljenost šol, nestimulativen način stipendiranja itd.

Izhod iz dejanske zagate je samo v tem, da si prizadeva področja sama in s pomočjo širše skupnosti intenzivno prizadevajo urediti zgoraj naštetih nerešenih vprašanj, ki so zelo zgočena za učiteljstvo na teh področjih.

Ce bomo ugodno uredili osnovne pogoje za delo in življenje učiteljstva na oddaljenih področjih na podeželju, potem se nam ne bo treba prav nič bati, da ne bi dobili učiteljev sedaj ali v prihodnje. Pri zadovoljivem standardu učiteljske družine (primer: stanovanje, televizor, Fiat 750) dejansko ne pomenijo več dosti razdalje od kulturnih središč.

Republiški problem — če smemo tako reči — pa je res izredno pomanjkanje predmetnih učiteljev na sploh, zlasti pa še v matematiki, slovenskem jeziku, tujih jezikih, tehnični vzgoji, telesni vzgoji itd. Tolažiti se ne moremo niti s tem, da je v bratskih republikah situacija še dosti hujša, niti da je tudi v svetu splošen pojav pomanjkanje strokovno usposobljenega pedagoškega kadra. Zato si moramo, kolikor je mogoče, prizadevati, da bi z načrtno, ustrezno in stimulatno študijsko politiko komun (pa tudi republike same) pridobili čimveč sposobnih dijakov že v zadnjih dveh razredih gimnazije za študij najbolj deficitarnih strok na PA. Prav tako, čeprav po številu kandidatov v znatno manjšem obsegu, je treba nuditi stipendije za študij na razrednem oddelku na PA in sicer deloma že tudi v zadnjih dveh razredih gimnazije s pedagoško usmeritvijo.

Da je danes razmeroma malo rednih slušateljev v oddelku za razredni pouk na PA, je razumljivo glede na to, da obstajajo še vsa učiteljska, kjer si za sedaj pridobe komune razredne učitelje na dosti hitrejši in cenejši način, čeprav to seveda trenutno ni posebno spodbudno za delo na PA. Razen tega moramo upoštevati, da so zaradi izrednega pomanjkanja predmetnih učiteljev vse komune usmerjene predvsem v štipendiranje le-teh, kar v sedanji situaciji tudi ustreza potrebam. V prihodnje pa bo seveda treba prav tako intenzivno skrbeti tudi za večji dotok razrednih učiteljev. Mimogrede naj omenim, da je vpis v gimnazijo pedagoške smeri letos nadpovprečen v primerjavi z učiteljskim oziroma gimnazijo. Če bomo znali pravilno usmerjati dijake v nadaljnji študij na PA in poskrbeli za štipendije najspodobnejšim, bomo imeli lahko zadovoljiv vpis na PA (tudi na razrednem oddelku).

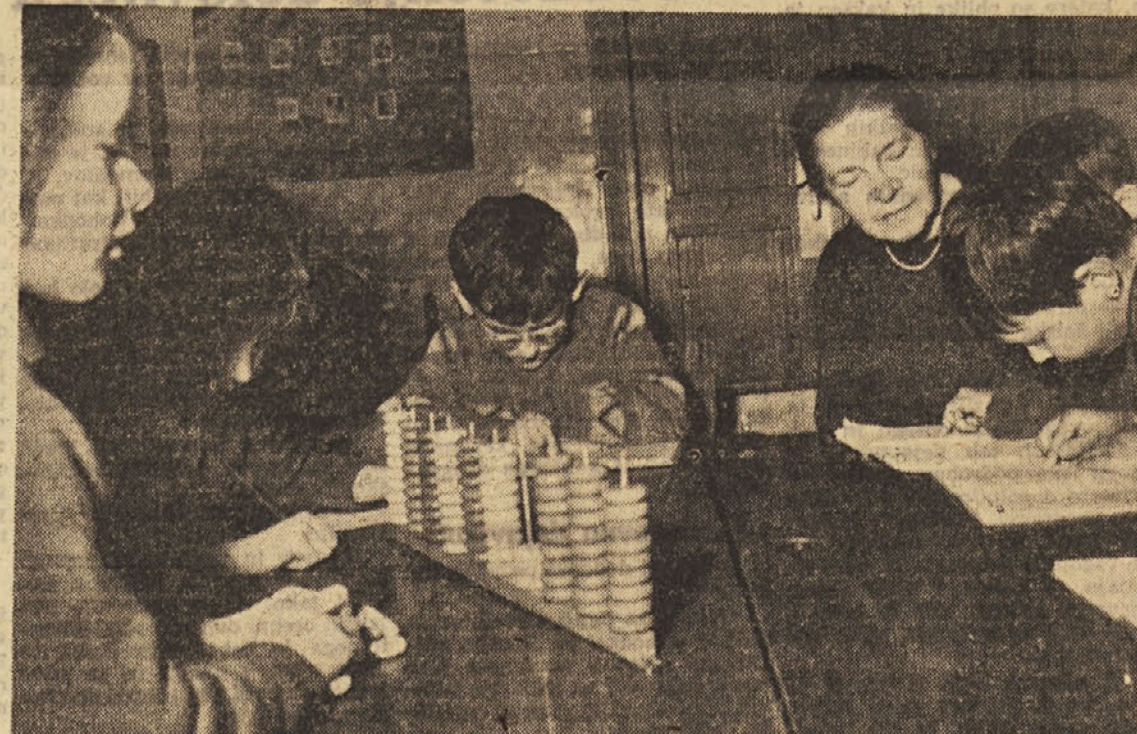
Zaradi tega si PA zelo prizadeva uspešno organizirati izredni študij za vse tiste učitelje, ki sicer predmetno že poučujejo, nimajo pa za tako delo ustrezne strokovne izobrazbe. Doslej so že organizirani nekateri centri za izredni študij, in sicer v Celju, Trbovljah, Novem mestu, Kopru, Gorici. Namen centrov kot rednih ustanov je, da organizirajo skupno s PA in drugimi visokimi šolami uspešno pomoč izrednim slušateljem pri njihovem študiju s predavanji, seminarji, vajami, opravljanjem kolokvijev in izpitov. Praksa je ponekod pokazala, da je tako organiziran izredni študij ne le hitrejši, marveč tudi učinkovitejši. Upajmo, da se lahko v tem pogledu nadaljeamo res pomembnejših študijskih rezultatov izrednih študentov kot doslej. Zavedati pa se moramo, da se zahtevnost in kvaliteta absolventov s tem ne sme v ničemer zmanjšati, za kar so odgovorne predvsem PA. Vpis izrednih študentov na PA je velik in spodbuden v tem pogledu.

ZAKLJUČEK

Na kraju naj torej zaključimo, da nam sedaj ne more iti za kakršnokoli novo proučevanje in spreminjanje pravkar sprejetega sistema usposabljanja razrednih in predmetnih učiteljev. Sistem je že dober! Upam, da sem uspel s stvarnimi argumenti to utemeljiti! Gre pa za to, da se vsi, ki so odgovorni za kvaliteto dela in nadaljnji razvoj PA, res prizadevajo v praksi realizirati ne le sam sistem, temveč tudi resničnega duha reformiranega načina izobraževanja učiteljev za osnovno šolo.

Popolnoma pa se strinjam, da je treba vendarle še enkrat bistveno izboljšati materialni položaj pedagoških delavcev in si prizadevati dvigniti njihov splošni družbeni ugled. V tem vidimo namreč ključ za ureditev tudi marsikaterih drugih zgodb vprašanj v šolstvu. Prepričan sem, da bo k ugledu učitelja brez dvoma precej prispeval tudi enoten način izobraževanja na pedagoških akademijah.

Roman Oberlinčan

Učitelj dela z razredom, s skupinami in posamezniki. Vsi so intenzivno zaposleni. Čas je v pravem pomenu besede tudi za otroke zlato

dovolj za to zreli in nimajo še odgovarjajočih osnov v splošni izobrazbi.

ZA ENOTEN SISTEM USPOSABLJANJA UČITELJEV ZA OSNOVNO ŠOLO

Zgoraj navedene pomanjkljivosti je mogoče dejansko odpraviti, če usposabljam tudi razredne učitelje na višji oziroma visokih šolah. Zato je netočna ugotovitev tov. Zeleta, da bodo razredni učitelji premalo pedagoško usmerjeni na PA, saj bodo dobili prav to poglobljeno sociološko, pedagoško in psihološko izobrazbo. O tem se je mogoče hitro prepričati, če si količkar natančno ogledamo predmetnik in učni program PA v Mariboru ali Ljubljani in ju primerjamo s sedaj veljavima na učiteljskih. Razen tega moramo upoštevati, da je brez dvoma višješolski sistem študija zahtevnejši in da je zato fiziognomija posameznih poklicnih predmetov na PA čisto drugačna, bolj ustrezna kot v srednji šoli, kjer je velik poudarek tudi na vajah, seminarjih ter samostojnem študiju. Prav tako je za slušatelje — bodoče učitelje — zelo pomembno, da živijo in se šolajo v kulturnem središču, kar bo ugodno vplivalo na njihovo širšo splošno in kulturno razgledanost.

Vsega, kar smo navedli, ne bi bilo mogoče uspešno uresničiti s prenosovanjem sedanjih petletnih učiteljskih v šestletna, za kar se tako zavzema tov. Zele. Na primer: vprašanja dualizma v

ti gimnazij, ki tega niso imeli, kar se je pozneje v praksi pri učnem delu tudi precej poznalo.

Res je tudi, da so nekateri slušatelji na VPS in fakultetah na univerzi zelo podcenjevali študij sociologije, pedagogike, psihologije ter metodike in ga pojmovali kot odvečen balast, ki ga morajo predelati, ker bodo pač poučevali na šolah. Z ustanovitvijo PA pa so v osnovi dani pogoji, da se v celoti premaga taka napačna miselnost. Kako hitro bo izvršen proces »pedagogizacije« — če smem tako reči — formiranja predmetnih učiteljev na PA, je odvisno predvsem od predavateljskih zborov v celoti in posebej od kvalitete in zahtevnosti predavateljev pedagoških in psiholoških predmetov. Slušatelji se preprosto ne bodo mogli več izogniti resnemu, poglobljenemu študiju tudi teh predmetov, ker bodo morali na večjih vajah, seminarjih in izpitih pokazati solidno znanje. Glede na obseg in globino sedanjega študijskega programa in uvedbe novih predmetov pa bo to kar precej zahtevno in tako je prav.

Iz tega sledi, da bodo dobili tako razredni kot predmetni učitelji primerno solidno pedagoško izobrazbo za delo v praksi in bomo v tem pogledu dosegli velik napredek. Poudariti je treba, da ne bi bilo umestno nikakršno pretiravanje v tem pogledu! Ne smemo pozabiti, da morajo predmetni učitelji v potrebnem obsegu prav tako solidno usvojiti snovna področja (znanstvene di-

hkrati pa seveda narašča število oddelkov s predmetnim poukom; s tem se še povečajo potrebe po predmetnih učiteljih;

— da ugotavljamo, da v nekaterih posameznih bolj oddaljenih področjih na podeželju na primer Dolenjske, Bele krajine, Prekmurja in podobno, ne morejo dobiti tudi razrednih učiteljev.

Torej res je, da na splošno v naši republiki ne primanjkuje razrednih učiteljev, čeprav hkrati ugotavljamo pomanjkanje le-teh v nekaterih posameznih področjih. (Seveda pa v resnici za sedaj ne moremo govoriti o ne vem kako velikem presečku razrednih učiteljev, ker le-ti poučujejo predmetno oziroma gre precej absolventov učiteljske študij na višje šole in univerzo. Tako na primer o taki situaciji poroča tov. Zele v Beli krajini. Pomanjkanje učiteljev v takih krajih je njihov specifični problem in ne pomeni dejanskega splošnega pomanjkanja usposobljenih učiteljev glede na število razrednih učiteljev sedaj in absolventov, ki jih dajejo vsako leto učiteljska in Sloveniji. Razlogi za pomanjkanje tudi razrednih učiteljev v navedenih področjih so zlasti: oddaljenost od kulturnih gospodarskih središč, nižji osebni dohodki v primerjavi z učitelji v razvitih področjih, nižji osebni dohodki v primerjavi s poklici z enako izobrazbo v komuni sami (gospodarstvo, turizem, zdravstvo itd.), izredno pomanjkanje primernih stanovanj

RAZPIS

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

RAZPISUJE ZA 100. ŠTEVILKO

ČEBELICE

NAGRADO 300.000 DINARJEV

SKUPAJ ZA TEKST IN ZA ILUSTRACIJO

NAGRAJENI AVTOR TEKSTA PREJME

100.000 DINARJEV

IN NAGRAJENI AVTOR ILUSTRACIJE

200.000 DINARJEV

Nagrade se morejo podeliti ali samo za tekst ali samo za ilustracijo. Izvirni tekst naj obsega 4—6 tipkanih strani; ilustracije naj bodo štiribarvne, format cele strani je 16 x 19 centimetrov, lahko so pa tudi polstranske ali manjše. Vse skupaj naj ilustracije predstavljajo 8 strani Čebelice.

Tekst je treba predložiti ob enem z ilustracijami do 15. februarja 1965. Stota Čebelica bo izšla pred novim letom 1966.

V primeru, da bi avtor ne mogel dobiti ilustratorja, se lahko udeležiti natečaja s tekstom samo s pogojem, da izroči tekst založbi do 15. decembra 1964.

Rokopise in ilustracije naj avtorji oddajo anonimno. Dokaz lastništva rokopisa bo avtorjeva kopija oziroma osnutki za ilustracije.

Predložene rokopise in ilustracije bo ocenjevala žirija, v kateri so profesor in kritik Stane Šimenc, pisatelj Polde Suhadolčan, učiteljica Milka Kovič, profesor in slikar Franc Mihelič in Zorka Peršič kot član založniške redakcije.

Poleg nagrade dobi avtor običajni avtorski honorar. Založba si pridržuje pravico do odkupa nenagrajenih del in do njihovega natisa. Nagrade bo založba objavila v dnevnem časopisu. Za pojasnila se obračajte na uredništvo založbe MLADINSKA KNJIGA, Ljubljana, Titova 3.

Založba MLADINSKA KNJIGA

Moderno med starimi zidovi Na rob učnemu načrtu za književnost

Z obiska na ljubljanski gimnaziji Poljane

Reportaža, v kateri govorijo prosvetni delavci poljanske gimnazije o samoupravljanju, o svojih prvih opažanjih pri kabinetnem pouku in izkušnjah ter o problemih, s katerimi se srečujejo vsi, ki delate na takih ali podobnih šolah.

Stare stavbe imajo na izbiro samo dvojno »usodo«: ene počasi obubožajo in propadajo, druge pa se »pomladijo« (če se najde denar za to) se pravi: spremenijo se njihova notranja in zunanja podoba... Ta srečnejša, druga pot je bila namenjena tudi stavbi v Strossmayerjevi ulici št. 1, ki ni bila adaptirana, odkar je bila ustanovljena (1907. leta), torej več kot pol stoletja.

Gimnazija Poljane

Vse do zadnjega šolskega leta ni bilo delila prostora za osnovno šolo, zdaj pa je tega konec. Prostor, ujeti v stare zidove, ki še niso obnovljeni, naglo spreminjajo svojo podobo: urejajo jih po novem kabinetnem sistemu, bogati jih moderna oprema, aparati in učila, razstavne vitrine in še vse drugo, česar moderni pouk ne more pogrešati.

Zanimivo je predvsem, da izpeljujejo vsa dela na Poljanah po natančno določenem načrtu, ki ga je sestavil kolektiv sam, njegovo vodilno načelo pa je, da je treba vse začeti dosledno izpeljati do konca. To ne velja le za fizikalni praktikum, ki je že skoraj zgotovljen, temveč tudi za kemični laboratorij, delavnico za elektrotehniško stroko, knjižnico s čitalnico in še za mnogo drugega.

Za dokončno adaptacijo te stavbe je obljubila občinska skupščina 150 milijonov. Zdaj obnavljajo gimnazijsko telovadnico, v kratkem pa — upajo — bodo napeljali tudi centralno kurjavo. Poljanska gimnazija je namreč med zadnjimi šolami v Ljubljanski občini Center, ki še nima take kurjave, in zato so morali po prvi konferenci (zaradi mrzlih hodnikov) začasnó prenehati s kabinetnim poukom...

Samouprava tudi v delitvi dela

Vprašanje je, kje je ključ do uspehov, ki so jih dosegli na tej gimnaziji že v razmeroma kratkem času, od kod zavzetost, s katero so se lotili prenavljanja svoje šole? Pravilo, da je to rezultat pravilne delitve dela, ki lahko edina — poleg ustreznih materialnih sredstev seveda — zagotovi napredek neke ustanove, oziroma — v tem primeru — docela približa pogojno verificirano gimnazijsko verificacijo. To je podrobneje pojasnil direktor gimnazije Franček Bohanec:

— Če uvedemo v neki ustanovi samoupravni sistem, mora biti le-ta tudi dejansko izveden. Samouprava ne sme biti le navidezna. To namreč ni le delitev sredstev na določene materiale in osebne izdatke, temveč gre za to, da se deli tudi delo. Če je delitev dela pravilna, potem gre funkcioniranje samoupravnih organov dobro pot, ker ima realno osnovo.

In rezultat tako začrtane poti? Predvsem se je povečalo zanimanje profesorjev za uveljavitev novega načina dela. Vsekakor je aktivna ima svoj fond in vsak profesor ima pravico, da odбира učila po lastni presoji. Tako seveda, ki jih bodo v resnici tudi uporabljali. Nakup in pravilna izbira učil je namreč tudi merilo kvalitete profesorja in karakteristika njegove prizadevnosti. Staro pravilo, da »po orodju spoznaš de-

lavca«, dobi v šoli posebno veljavo: kdor ne bo znal pravilno izbirati učil, se bo težko izkazal v razredu.

Težave, ki se pojavljajo v zvezi s tem? Prva je raznolikost interesov, ki jih je, treba zato smiselno usklajati. To dosega s skupnimi sestanki, na katerih stvari pojasnjujejo in najdejo zanje potrebno ravnotežje. — Pri tem se pojavljata dve nevarnosti: prvič, da bi videl vsakdo le svoj predmet in potrebe zanj, in druga, da bi se sredstva, če ne bi bila na nek način koncentrirana, preveč razdrobila, — je pojasnjeval F. Bohanec. — Temu smo se ognili že s prvo skupno akcijo: izdelali smo podroben elaborat — načrt o razporeditvi prostorov, o nakupu vseh potrebnih učil in učnih pripomočkov. Drug skupni akt pa je, da gredo vse odločila — tudi denarna — preko strokovnega organa (pedagoškega sveta) in investicijske ko-

zualnih sredstev je mogoča seveda le ob manjšem številu učencev in pri vsakodnevem pouku tujega jezika.

Manjši prostor, preurejen v kabinet za estetsko vzgojo, tu sta dve delovni mizi, knjižne omare in planino.

Akademski slikar Roža Piščančeva, zaposlena z delom v razredu, komaj utegne povedati svoje mnenje o novem načinu pouka: — Delo v kabinetu pozitivno vpliva na koncentracijo. Za vsako uro pripravljamo delovni material, kot npr. knjige, slike - reprodukcije, magnetofonske posnetke idr. Vsi oddelki se seznanjajo s pripravljenim ozir. razstavljenim materialom. Učenci aktivno sodelujejo pri zbiranju in urejanju materiala.

Odkar smo uvedli kabinetni pouk, ne prenašamo več aparatov, kar je pouk časovno obremenjevalo... Pri kabinetnem

(Nadaljevanje)

Vsakršna ožina se mašuje v vzgojnem procesu, tudi pri književnosti. Pouk književnosti na gimnazijah nima samo tega namena, da bi si učenci s pomočjo literarnih del brusili in lepšali svoj jezik, večali besedni zaklad, spoznavali osnove stilistike, literarne teorije itd., temveč je besedna umetnina — kot vsako polnokrvno umetniško delo — predmet, ki ga lahko — in tudi moramo — motriti z mnogimi različnimi vidiki. Naštel bom samo nekaj aspektov, ki so pogosti v sodobni znanstveni publicistiki in ki koristijo tudi širini pri posredovanju besednih umetnin v šolskih klopih. Najpogostejše se srečujemo s socialnim vidikom, po

hebrejsko književnost so značilni paralelizmi členov, torej ponavljanje iste besede, istega zaporedja besed, enako ali podobno zgrajenega stavka, opisane iste misli s različnimi izrazi (glej J. Kos in S. Trdina). Tako se lahko ponavlja ista sintaktična oblika stavka. Estetski učinek paralelizma členov je očit: besedni izraz dobi večjo moč, polnost, čustveno intenziteto, zvočnost, lahko pa tudi na formalen način povezuje različne motive pesmi v trdnjšo tematsko enoto. Paralelizmi členov so lahko v pesmi tudi tako pomemben element, da poudarjajo idejo, saj pesnik s ponavljanjem hoče doseči, da je osnovna ideja venomer prezentna. Tudi v kompoziciji imajo paralelizmi v nekaterih pesmih svoj širši pomen. V nekaterih od pesmi omenjenih književnosti so paralelizmi členov lahko osnoven kompozicijski prijem. Če stvari še poglobimo, spoznamo, da paralelizmi členov dajejo poseben ritem in ustvarjajo svojevrsten vtis svečane zadržanosti (retardacija). In v kolikor predavatelj nima možnosti, da to prikaže v vsej celovitosti na primerih iz omenjenih književnosti (ne smemo pozabiti, da so to le prevodi), ima pač vso pravico, da snov razširi, četudi ta presega okvir učne enote ali celo snov, ki je predpisana za razred. Zopet ilustrativen pri-

mer: V pesmi se to ponavljanje navadno organizira na začetku verzov (anafora), na koncu verzov (epifora), ali na začetku in kraju istega verza (simphora) ali na koncu prvega in zaključku drugega verza (palillogija) ali kot ponovitev verza (refren). Ker je paralelizem preprosta, a učinkovita govorica, ga najpogostejše najdemo v ljudski poeziji. Ljudski umetnik poskuša z njo, predvsem v epskih delih, ustvariti občutek domačnosti, ne posrednosti in slikovitosti, saj mu to omogoča ponavljanje, obnavljanje. Ze znane situacije, dialogi, motivi se nam kaj kmalu prikupijo in ustvarijo ritem, ki je estetsko učinkovit. Kdo bi potem mogel očitati predavatelju, da si je za ilustracijo tega sposobil že pri obravnavanju starih književnosti primere iz slovenskega ljudskega slovstva (glej primere pri S. Trdinu) in tudi pri umetni prozi (I. Cankar). Takšne razširitve po snovi bogatijo vsebino predpisanih poglavij za prve razrede, pri tem pa nam pomagajo, da prikazujemo prvine besedne umetnosti v delih in v razvoju, torej v ustvarjalnem poteku, kjer ima vsak tak člen svojo individualno vrednost in splošnejšo veljavo.

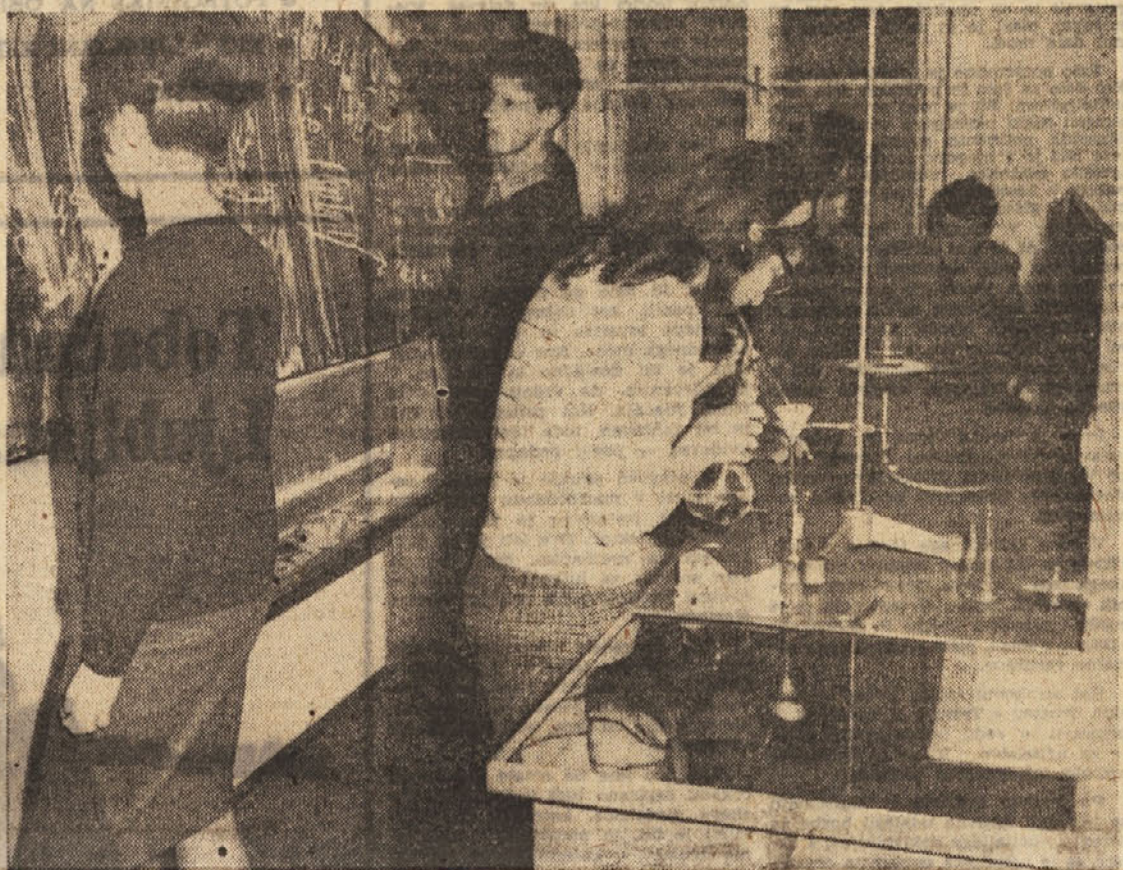
PIŠE: FRANČEK BOHANEC

Nove knjige

Dragotin Cvetko — »Stoletja slovenske glasbe«.

Preko 290 strani obsegajoča knjiga, ki jo je izdal Cankarjeva založba, je priložna glasbena zgodovina Slovenskega, Dr. Dragotin Cvetko je do 1960. leta izdal obsežno Zgodovino glasbene umetnosti na Slovenskem (v treh knjigah), le-ta je gotovo namenjena predvsem glasbenim strokovnjakom in tistim, ki jih pobleže zanima slovenska glasbena ustvarjalnost. Na »Stoletja slovenske glasbe« pa velja opozoriti šolnike, ker jim bo bogato pregledno gradivo lahko služilo tudi pri glasbenem, oziroma estetskem pouku. Treba pa je pristaviti, da »Stoletja slovenske glasbe« ne predstavljajo okrajšane izdaje »Zgodovine glasbene umetnosti na Slovenskem«, v prvimenovani namreč marsikatero noviteto. Listajoč po novi knjigi Dragotina Cvetka, spoznavamo žalostno resnico, da je sicer glasbena ustvarjalnost na Slovenskem zelo bogata, a jo poznamo bolj malo. Glasbeni zgodovinar zajema glasbene dosežke od najstarejših časov do sedanjosti. Ko obravnava glasbeno kulturo, po potrebi upošteva druge komponente, tako da je celotna zamisel zasnovana na široki in trdni osnovi. Zgolj za ilustracijo: jezuitsko gledališče — torej gledališka kultura — je uporabljala pevske zbornice v I. polovici 17. stoletja; Novakovo kompozicijsko delo povezuje avtor z Linhartovo veseligr. Podobno širino je dr. Cvetko ohranil tudi v glasbeni primerjalnosti, če je bilo potrebno. Tako vzporejanje domačih glasbenih del z zahodnoevropsko oziroma svetovno je treba posebej pozdraviti, saj si ob upoštevanju specifičnih domačih razmer in pogojev le tako lahko ustvarimo pravilno dimenzionirano sodbo, osrednje — slovenska glasbena kultura — pa na ta način le pridobi. Ob zadnjem poglavju — Nastop in razvoj modernih stilnih smeri — pa v neki meri pogrešamo obsežnejšo besedo, tolažimo se lahko z mislijo, da tudi »Historijski razvoj muzičke kulture u Jugoslaviji« obravnava precej obsežneje npr. romantiko kot pa moderne tokove, na take pojave pa bi naleteli tudi drugod v podobnih glasbenih delih. Želja, da bi nadrobneje spoznali sodobne glasbene tokove, pač korenini v zavesti sodobnosti in težnje, da najbolj spoznavamo to, kar preokupira življenje in problematiko sedanjosti. Seveda ni treba misliti, da bi bilo poglavje o sodobnih tokovih glasbe predimenzionirano. Slikovno gradivo je skrbno izbrano. Po obsegu, zamisli in kakovosti so »Stoletja slovenske glasbe« knjiga, ki smo jo potrebovali.

I. C.

Za zdaj so še redke šole, ki si lahko privoščijo takole opremljene kabinete, nekaterim pa je to že uspelo: na sliki so dijaki poljanske gimnazije pri tehnični vzgoji kemijsko-tehnološke stroke

misije (pri UO) do upravnega odbora.

Eksperimentiranje, toda kakšno?

Uvajati kabinetni pouk na stari šoli, pomeni: domiselno razporediti prostore, zbirati sredstva za nakup učil in učnih pripomočkov, iskati nove metode in jih preizkušati. Preizkušati previdno, zadržano.

Kaj pravijo o dosedanjem delu, izkušnjah in opažanjih pri kabinetnem pouku profesorji na tej šoli?

Pavle Vozliš, profesor slovensčine: — Člani aktiva slavistov smo si zamislili uporabo treh učilnic, ki smo jih dobili za pouk slovensčine, tako, da bi bil v enem razredu pouk za prve razrede, posebej pa za druge razrede, ter za tretje in četrte. Glede na to smo učilnice tudi primerno opemili, pri tem po smo upoštevali snov, ki jo obravnavamo v posameznih razredih. Prva teza je nastala zaradi urnika, ki ni tak, da bi npr. oddeli četrtri razredi v eno samo učilnico, učilnice pa menjavajo tudi drugi razredi. To otežkoča izvedbo načrta...

Poljanska gimnazija je med prvimi, ki ima poklicnega knjižničarja. Knjigam so posvetili posebno skrb. O njih rada pripoveduje prof. Marija Jevnikarjeva. Njej gre zasluga za marsikatero dragoceno starino, ohranjenost v šolski knjižnici, »odkriva« pa tudi take knjige, ki jih je v Ljubljani že težko najti.

Knjige pa pri pouku slovensčine niso edini učni pripomoček. Prof. Peter Winkler skrbí za filme in gramofonske plošče. Sam je presnel že več radijskih iger in mu menda ni nikoli žal časa, če je mogoče pridobiti ali izdelati kaj uporabnega za sodoben pouk materinsčine.

Se na temo »profesorji in kabinetni pouk«

Prof. Marija Vidic o pouku nemškega jezika: — Za prvi tuj jezik imamo v naši državi vse premalo primerne gradiva. Lingvaphone plošče in plošče z izgovorom in intonacijo uporabljamo v prvih razredih, žal pa je znanje dijakov preskromno. Plošče lahko uporabljamo šele, ko je snov predelana. Za drugi, tretji in četrty razred nimamo plošč z literarnimi teksti.

Dijaki si žele takih pozitivitev pouka, uporaba plošč z izgovorjavo pa je seveda uspešna le pri dijakih, ki imajo posluš za jezik... Stalna uporaba avdiopri-

pouku je mnogo možnosti in načinov, ki jih lahko izpeljemo, kot npr. likovne in glasbene prireditve itd. Ker so materialni pogoji za pouk boljši, je tudi zanimanje učencev zanj večje, s tem pa je tudi delovna disciplina prav vzorna.

Stane Lebar, prof. zgodovine: — Uvajanje kabinetnega pouka ima mnogo pozitivnih strani. Ene od teh je možnost tesnejšega sodelovanja dijakov s predavateljem.

V glavnem si pomagamo z literaturo; aktivni zgodovinarji imajo v svojem delovnem kabinetu, (ki ga deli s slavisti in sociologi) na voljo strokovne knjige. Pri pouku si pomagamo delno z avdiovizualnimi sredstvi, prirejalci pa bomo tudi občasne razstave. Kadar je priložnost, peljemo dijake v muzeje, na ogled razstav ipd. Zgodovinska zbirka je še precej skromna: resen problem predstavlja pomanjkanje zgodovinskih kart, ki jih za zdaj ni mogoče dobiti — stare pa so neuporabne in neprimerne za sodoben pouk.

Živ odnos do dela

Podoba je, da so prosvetni delavci na poljanski gimnaziji ne le odlično usposobljeni pedagogi, temveč da so tudi sprejemljivi za novosti. Sprejemajo jih preudarno, saj šele preverjajo njihove dobre in slabe strani.

Svoje dosedanje izkušnje so strnili v ugotovitve: — Čas bo pokazal, kaj je odveč in kaj ni, kaj je ovira in kaj je v pomoč pri uresničevanju smotrov reformirane gimnazije. V uvajanje kabinetnega pouka gremo zadržano po metodični poti. Sami moramo ugotavljati, kaj je treba obdelati na razredni način in kaj na laboratorijski. Učni načrti nagibajo h kabinetnemu načinu pouka, niso pa eksperimentalno preverjeni. Potrebno bi bilo, da bi jih nekdo proučil in razmejil, kaj je treba obdelati v razredu, kaj pa s poskusi, ker poskusi zahtevajo mnogo časa, vsekakor več kot predavanja...

Vedo, da uspevajo, ker imajo živ odnos do dela. Uspevajo s svojim znanjem, spretnostjo in delovno disciplino. Njihova »zadržanost« izvirja iz zavesti, da je gimnazija redna šola, ki mora — kljub eksperimentiranju — dijaku nekaj dati. Zato pa seveda ne nasprotujejo novitetam in odpirajo vrata vsemu, kar se je drugod že izkazalo za dobro.

M. K.

Dejavnosti pionirskega doma

● **ODDELEK ZA GLASBENO VZGOJO** pripravlja za novoletne prireditve uprizoritve opere Benjamin Britna »Uprizorili bomo opero«.

● **V LUTKOVNEM GLEDALIŠKU** bodo 5. novembra prvič uprizorili obnovljeno predstavo igre ZLATA RIBICA, v Ročnih lutkah pa bodo obnovili BELOBRADKO. V sodelovanju s Triglavl fimom bo v tem mesecu posneta na filmski trak ZVEZDICA ZASPANKA. V pripravi je krstna predstava igre Jožeta Dobeca PESMICA IN SONCEK.

● **PIONIRSKA KNJIŽNICA** je konec prejšnjega meseca začela prirediti Pravičnice ure za zunanje obiskovalce. Prve urice so ob polni zasedbi dosegle lep uspeh.

● **ODDELEK ZA GLEDALIŠKO VZGOJO** je vršil redni pouk v dramskih krožkih. Prijavilo se je nad 70 otrok.

● **MLADINSKO GLEDALIŠČE** bo 5. novembra imelo krstno predstavo duhovite narodne Miška Mikela »STRIP STRUP, DENARJA KUP«.

Potovanja jugoslovanskih delavcev družbenih dejavnosti v tujino

Komisija za mednarodne zveze sindikatov delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije organizira v času zimskih počitnic — januarja 1965 — tale potovanja:

1. AVSTRIJA (DUNAJ)
Skupina 30-35 oseb bo na Dunaju 7 dni.
Skupina odpotuje iz Beograda 23. I. 1965 ob 13.55 uri.
Cena je 38.000 din na osebo.

2. GRČIJA (ATENE, PELOPONEZ, DELFI, SOLUN)
Dve skupini po 30-35 oseb bosta 6 dni v Atenah in 1 dan v Solunu.
Prva skupina odpotuje iz Beograda 13. I. 1965 ob 9.35 uri.
Druga skupina odpotuje iz Beograda 25. I. 1965 ob 9.35 uri.

Cena je 44.000 din na osebo.

3. ITALIJA (RIM, FIRENCE, BENETKE)
Dve skupini po 30-35 oseb bosta v Italiji po 3 dni.
Prva skupina odpotuje iz Beograda 20. I. 1965 ob 16.14 uri.
Druga skupina odpotuje iz Beograda 24. I. 1965 ob 16.14 uri.
Cena je 48.500 din na osebo.

V teh cenah je vračunano: vize tujih predstavništva, vozovnica od naše meje do kraja bivanja v tujini in nazaj do naše meje, vstopnice v državne muzeje in galerije, polovnični penzion (noćina, zajtrk in večerja), izleti v Grčiji (Peloponez in Delfini), Italiji (Neapelj in Pompeji).

Razpoložnina: za Italijo 5300 lir za Grčijo 300 drahem za Avstrijo 400 šilingov

Novi filmi

- Posojamo naslednje poučne filme:
- 60 PLIMA IN OSEKA — čb. 120 m
Obravnava dva najvažnejša vzroka plime in oseke: gravitacije in centrifugalno silo.
- 111 ZAGRETI FILM — čb. 170 m
Zgodovina filma, ki je bil 1894. leta predvajan za cinetoscopi. Tehnika snemanja, iznajdba perforirane filma.
- 113 VESOLJE, V KATEREM ŽIVIMO — čb. 120 m
Opazovanje neba s teleskopom, ki nam približa meglice, galaksije in s katerim opravljamo pomembna snemanja.
- 119 ZVOK — čb. 120 m
Film razlaga, kaj je zvok in kako nastane.
- 121 KAJ JE NAELEKTRENJE — čb. 150 m
Film nam razlaga pojav naselektrenja, ki nastane pri trenju krzna in smole in stekla s svilo. Izvor strele.
- 123 ARHIMEDOV ZAKON — čb. 20 m
Eksperimenti, na podlagi katerih je največji znanstvenik takratne dobe odkril ta zakon.
- 131 KEMIČNE SPREMEMBE SNOVI — čb. 110 m
Razlaga sestav snovi, spajanje, nastajanje energije in obratna druge kemične spremembe.
- 129 MOLEKULARNA TEORIJA SNOVI — čb. 130 m
Svojstva snovi v plinastem, tekočem in trdnem stanju.
- 133 POTRESI — čb. 120 m
Film razlaga, kako se merita moč in oddaljenost potresa s pomočjo seizmografa in kako se koristijo takšno merjenje za človeštvo.
- 1640 HITROST SVETLOBE — čb. 160 m
Merjenje hitrosti svetlobe pri odkrivanju mnogih neraziskanih področij iz fizike, astronomije in drugih ved.
- 147 ZEMlja IN NEBO — čb. 120 m
Film nam spozna z nastankom kamenin, premoga in sedimentnih sten na dnu morja, rek in oceanov.
- 32 MEKTO MRAVELJ — čb. 120 m
Življenje mravelj, ki jih imenujemo socialni insekti, ker žive v skupnosti.
- 766 CEBELE — čb. 250 m
Razvoj čebele — družbenega insekta, delo v skupnosti in njihovi proizvodi.
- Naročilnice pošljite na naslov: Sava film — posojevalnica, Ljubljana, Trubarjeva c. 23/c.
- SAVA FILM
Ljubljana

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor študijskega delavstva družbenih dejavnosti Slovenije — izhaja štiriinšestdesetkrat na leto. Urejuje uredniški odbor. Odgovorni urednik: Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2, telefon 33-722 int. 353 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 22-284 — Poštni predal 353-VII — Letna naročnina 600 din, za sole in ustanove 1200 din — Št. tek računa 600-14/608-16 — Tiska CZP — Ljudska pravica

LEPO OBLEČEN — ZADOVOLJEN,
KDOR OBISKUJE

PRODAJNI SERVIS
Modna hiša
LJUBLJANA · MARIBOR

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

priporoča naslednje knjige:

- Dr. Vlado Schmidt:
ZGODOVINA ŠOLSTVA IN PEDAGOGIKE NA SLOVENSKEM IL del — Cena 3000 din
V drugi knjigi — tudi prvo se dobite v knjigarnah — je obdelal avtor naše prosvetne in šolske razmere v prvi polovici 19. stoletja (1805 do 1848). Prvo delo te vrste, ki znanstveno osvetljuje razmerje slovenskega šolstva v preteklosti.
- Josip Demarin:
POUK ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI — Cena 1600 din
Ta knjiga je prva in edina v naši državi, ki na sodoben način obravnava vprašanje pouka zgodovine v reformirani osnovni šoli, zato nebi smel biti brez nje noben učitelj ali profesor, ki obravnava zgodovinsko gradivo, morala pa bi jo naročiti tudi vsaka osnovna šola svojo knjižnico. Knjigo bo dobro in koristno uporabljal vsak predavatelj zgodovine, dijakom učiteljskega študentstva pedagogskih akademij pa bo hkrati dober učbenik specialne didaktike pouka zgodovine.
- IZBRANA POGlavJA IZ PEDAGOGIKE
Cena 1900 din
Zbornik pedagoških razprav. V njem sodelujejo naši najvidnejši pedagoški delavci, ki so v posameznih prispevkih obdelali temeljna poglavja iz pedagogike. Knjige dobite v vseh knjigarnah, naročite jih lahko tudi naravnost pri

DRŽAVNI ZALOŽBI SLOVENIJE
Ljubljana, Mestni trg 26

Josip Pahor

Ob pričetku tekočega šolskega leta je sprejela zemlja v svoje naročje Josipa Pahorja. Za njegovo smrt smo svedeli iz omenjene in iz naravnogov v dnevnem časopisu, ti so označevali predvsem pokojnikovo literarno delo.

Mnogo prosvetnih delavcev, posebno tistih, ki so delali pred prvo svetovno vojno in v prvih letih fašizma na Primorskem, poznajo pokojnega tovariša kot enega najgostejših prosvetnih in kulturnih delavcev na Primorskem.

Josip PAHOR je bil rojen v Sežani 20. 2. 1888. Osnovno šolo in vadnico za učiteljske je obiskoval v Sežani, učiteljske v Kopru, kjer je maturiral 1906. Leta 1908 v Ljubljani obiskoval tečaj za učitelje na obrtnih šolah, leta 1910 in 1912 pa tečaje za strokovno risanje. Študiral je v Orleku pri Sežani od 1909 do 1909 in nato v Sežani do oktobra 1924, ko ga je fašistični režim odpustil iz učiteljske službe.

Po Gentilijevi reformi, ko so fašisti pregnali slovensko učiteljsko iz slovenskih šol, je moral tudi Pahor zapustiti Primorsko. V novembru 1926 je prišel v Jugoslavijo in bil nameščen eno leto v Radulje, eno leto na meščanski šoli na Bežigradu do leta 1928. Po osvoboditvi je šel soper na Primorsko, kjer je bil v prosvetni komisiji referent za šolske knjige.

Po enainštiridesetih letih dela v prosveti je bil upokojen leta 1947. Ni miroval, pisal je in delal, dokler so mu dale moči.

Zelo pomembno je njegovo pedagoško delo za šolo in politično delo med učitelstvom. Bil je med prvimi, ki so skušali rešiti učiteljsko vprašanje meščanske politične stranke. Spomladaj leta 1913 je z njegovo močno podporo izšlo sežansko učiteljsko društvo odbor, v katerem so imeli učitelji socialisti glavno besedo. Ker je bil knjižničar v družbeni knjižnici, je poskrbel, da je bila učitelstvu na razpolago vsa tedaj dostopna marksistična literatura, literatura iz nacionalne ekonomije ter revije in dela naprednih pedagoških piscev. Napredna misel med učitelstvom se je hitro širila in spomladaj 1914 so prišli tudi v tržaškem učiteljskem društvu mlade sile do veljave.

Prva svetovna vojna je začelo ustaviti revolucionarni proces, toda po vojni se je na Primorskem večina slovenskega učiteljskega priključila komunizmu.

V času fašističnega terorja v letih 1932-36 je bil Pahor urednik »Učiteljskega lista«, v letih 1924-26 tudi urednik »Novoga veda«. V tem času je iz rušnice prevedel knjigo P. Blonskega »Delovna šola«, pisal pedagoške in socialne razprave.

Kot strokovni tajnik Zveze učiteljskih društev v Trstu v letih 1924-26 je pripravil in vodil izobraževalne tečaje za učitelstvo, ki se je neomajno upiralo fašističnemu pritisku.

Po svojem prihodu v Jugoslavijo se je takoj aktivno udeležil borbe za izvedbo »učiteljske deklaracije«, s katero se je učiteljska strokovna organizacija otrepla pokroviteljstva liberalne in klerikalne stranke. Deklaracija je

bilo pomembno dejanje, ker si ne moremo misliti, kakšen je bil položaj v času NOB, če bi bilo učiteljsvo odvisno od strankinih vodstev, ki so se udeležile okupatorju.

S svojo široko pedagoško izobrazbo je veliko prispeval, da se je s svojim delom uveljavila poskusna šola v Ljubljani.

V času NOB je bil zelo agilen v partijskem aktivu učiteljev in profesorjev. Okupator in posebno belogardisti so vedeli, kako jim je nevarno, zato so ga zaprli in odvedli malo pred osvoboditvijo na Turjak, od koder se je vendar vrnil.

Tovariša Josipa Pahorja bomo ohranili v najlepšem spominu kot vzoren lik prosvetnega delavca, ki je vzgajal z govornim in pisano besedo, s svojo doslednostjo, značajnostjo, globoko estetiko in etično zavestjo — močno osebnostjo.

V. C.

Andreju Žvanu v spomin

Prosvetni delavci iz Maribora in okolice smo se pred kratkim zvedeli, da je bil Andrej Žvan, ki je bil dolgoletni učitelj in pisar, v času NOB, ko je bil pridobil spoštovanje in zaslužil veliko priznanje za svoje dolgoletno vztrajno, požrtvovalno in plodno delo na področju kulture in prosvete.

Andrej Žvan se je rodil 1901 v Kamni Gorici kot sin delavca. Njegovo kulturno-prosvetno delo se je začelo na Jesenicah. Protijudski korosev režim ga je nasilno izrgal iz proletarskega centra ter ga kot naprednega učitelja premestil v Prekmurje.

Med okupacijo se je tov. Andrej takoj vključil v narodnoosvobodilno gibanje.

Po osvoboditvi je bil šolski upravitelj, vnet dramski igralec, režiser in nekaj časa tudi vodja gledališča v Ptuj.

Vsi, ki smo ga poznali, smo ga zelo cenili kot dobrega pedagoga, iskrenega tovariša in prijatelja ter naprednega moža. Kot vzgojitelj mladine je bil dosleden in vztrajen v prizadevanjih, da vzgodi pošteno in trdno značaj. Kot pedagoški vodja je bil zahteven, toda tudi očetovski uviden — pravi pedagog.

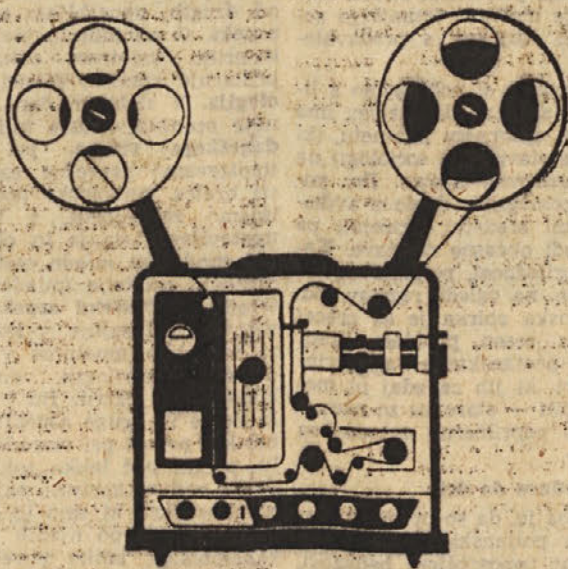
Z njegovo smrtjo je nastala velika vrzel v mariborskem kulturnem gledališču, kateremu je bil odličen mentor in lektor. Dve leti je bil član sveta za dramatik, deset let pa član sveta za likovstvo pri Svetu Svobode in prosvetnih društev okraja Maribor.

Kot napreden vzgojitelj je vse svoje življenje zahteval spoštovanje človeka in se odločno bori proti krivicam. Odkrita beseda iz njegovih ust je prišla od srca, brez laži in hi-nastava.

Njegovo ime bo ostalo s svetlimi črkami zapisano tudi v kroniki ptujskega gledališča, katerega suostanovitelj je bil, in mariborskih prosvetnih društev, v katerih je kot človek, umetnik in učitelj ogromno napravil.

Sebast Franjo

SVETOVI, KAMOR ŽE HITIJO, LE V STARIH KROGIH SE VRTIJO

ILUSTRIRAJTE V ŠOLI, KLUBU, DELAVSKI UNIVERZI VAŠA PREDAVANJA

S PRENOSNIM KINOPROJEKTORJEM KO-6 ZA OZKOTRAČEN FILM

- KVALITETNA REPRODUKCIJA
- LAHKO PRENOSEN
- ENOSTAVNO ROKOVANJE
- UGODNA CENA

ISKRA — PRODAJNO-SERVISNA ORGANIZACIJA — LJUBLJANA, KOTNIKOVA 6

FILIALE: LJUBLJANA, ZAGREB, BEOGRAD, SARAJEVO, SKOPJE, SPLIT, RIJEKA, MARIBOR

Ščetkajte svoje zobe in dlesni pravilno in to že po zajtrku, po vsakem obroku in zadnjič pred spanjem. Pri tem uporabljajte »GIBBS zobno kremo FLUOR!«

VELETEKSTIL

TRGOVSKO PODJETJE S TEKSTILOM NA DEBELO IN DROBNO

LJUBLJANA

VABI

- POTROŠNIKE NA OBISK SVOJIH POSLOVALN
- NIC V LJUBLJANI, KJER BOSTE NAJLEPŠE PO
- STREZENI

Tobačna tovarna Ljubljana

Kvaliteta - tradicija!

TRGOVSKO PODJETJE S TEHNIČNIM MATERIALOM

JUGOTEHNIKA

LJUBLJANA, uprava: POD TRANGO 2

VAM NUDI V PRODAJI NA DEBELO IN DROBNO:

- VSE VRSTE ELEKTROINSTALACIJSKIH IN VISOKONAPETOSTNIH MATERIALOV
- ELEKTRONSKE INSTRUMENTE, OJAČEVALNE NAPRAVE, VSE VRSTE RADIO IN TV SPREJEMNIKOV, MAGNETOFONOV, GRAMOFONOV IN GRAMOFONSKIH PLOŠČ
- VELIKO IZBIRO GOSPODINJSKIH APARATOV, TERMICNIH NAPRAV, LESTENCEV, SVETILNIH IN SVETLOBNIH TELES
- OPREMO ZA GOSTINSTVO, KUHINJE, PRALNICE IN DRUGE TURISTIČNE OBJEKTE